

Poslovno udruženje komunalnih preduzeća **KOMDEL**

Beograd, Branka Krsmanovića br 13

Tel: 011 2400 227, Tel/Fax: 011 2402 098,

E-mail: komdel@ttigroup.co.rs www.ttigroup.co.rs

Stručna služba: **TTI Group** d.o.o. Beograd

Beograd, novembar 2014. godine

INFORMACIJA 38

IZRADA GODIŠNJIH PROGRAMA ZA 2015. GODINU

Ministarstvo privrede je u skladu sa Zaključkom Vlade Republike Srbije br. 23-14246/2014 od 14-tog novembra uputilo lokalnim samoupravama i svim javnim preduzećima uputstvo kojim se sugeriše sadržina obaveznog godišnjeg programa poslovanja propisanog članom 50 Zakona o javnim preduzećima.

Ovo uputstvo stiže sa osetnim zakašnjenjem i u trenutku kada su lokalna javna preduzeća, zbog zakonom predviđenih rokova, već uveliko pripremila ova dokumenta, tako da će samim tim biti teško da se sugerisana metodologija u celini i primeni.

Formalno gledano, **ovo uputstvo, nema snagu obavezujućeg akta** pa ga treba posmatrati kao jedno **usmerenje** koje treba da sa jedne strane olakša izradu, a sa druge strane da metodološki i sadržinski ujednači više od 600 godišnjih programa raznolikih javnih preduzeća koji se dostavljaju i prate u nadležnim resorima Vlade Republike Srbije.

Sam model godišnjeg programa koji se sugeriše i prateće tabele koje su uz ovaj model dostavljene, nisu u potpunosti prilagođeni lokalnim javnim preduzećima i imaju određenih manjkavosti:

- U sadržaju programa koji se sugeriše ne spominju se po Zakonu obavezni kriterijumi za korišćenje sredstava za pomoć, sportske aktivnosti, propagandu i reprezentaciju, kao i kriterijumi za određivanje naknade za rad predsednika i članova nadzornog odbora, decidirano navedenih u članu 50
- U tabelama priloženim uz uputstvo, sugeriše se veoma zahtevno planiranje svih pozicija iz bilansa uspeha, bilansa stanja i novčanih tokova javnog preduzeća i to ne samo na godišnjem nivou, već i po kvartalima, od čega je mnogo toga, bar kada se radi o relativno malim preduzećima osnovanim na lokalnom nivou, u osnovi nepotrebno

Sa druge strane, neki delovi iz uputstva su metodološki veoma dobro razrađeni i svakako ih treba koristiti. Dobro je da se delovi programa poslovanja koji su predmet kvartalnog izveštavanja što više prilagode tom formatu kako bi se kasnije lakše sačinjavali i pratili obavezni kvartalni izveštaji. Takođe, pojedini sugerisani tabelarni prikazi kao što je pregled potraživanja, mogu se direktno preuzeti iz uputstva i baš u tom formatu ugraditi u godišnji program.

Obzirom da je uputstvo univerzalno i da se podjednako odnosi i na velike republičke javne sisteme, nesrazmerno manja **lokalna javna preduzeća**, svakako **treba da sugerisani sadržaj prilagode svom poslovanju**. Kada se radi o javnim komunalnim preduzećima, godišnji programi, pored obaveznih elemenata iz Zakona o javnim preduzećima svakako treba da uzmu u obzir i regulativu iz Zakona o komunalnim delatnostima koji daje okvir za politiku cena komunalnih usluga (načela iz člana 25), ali koji propisuje i obavezu odvojenog praćenja prihoda i rashoda po pojedinim delatnostima (član 22) kod koje su za nepostupanje predviđene i visoke novčane kazne.

Napomena: Zbog brojnih dilema i otvorenih pitanja, u nastavku dostavljamo KOMDEL-ove sugestije vezane za izradu godišnjih programa rađene na bazi Zakona, a koje su prilagođene logici poslovanja naših javnih komunalnih preduzeća.

Sugerisani sadržaj godišnjeg programa poslovanja za 2015

Godišnji program poslovanja javnog preduzeća svakako bi trebalo da sadrži sve elemente propisane članom 50 Zakona o javnim preduzećima, ali i druge celine uobičajene za ovu vrstu planskih dokumenata.

Sadržinski godišnji program poslovanja trebalo bi da sadrži i razrađuje sledeće tematske celine:

- Profil preduzeća
- Osnov za izradu godišnjeg programa
- Kapaciteti preduzeća
- Plan fizičkog obima usluga po delatnostima
- Plan investicionih ulaganja
- Plan prihoda i rashoda (Bilans uspeha)
- Politika cena komunalnih usluga u 2015. godini
- Politika i plan zarada i drugih ličnih primanja
- Kriterijumi za korišćenje sredstava za pomoć, sportske aktivnosti, propagandu i reprezentaciju, kao i kriterijume za određivanje naknade za rad predsednika i članova nadzornog odbora

U narednom tekstu dajemo kratak opis svake od navedenih tematskih celina, a kod pojedinih poglavlja date su i odedene napomene, sugestije i primeri.

Poglavlje 1 – Profil preduzeća

U ovom delu je dovoljno da se najkraće navedu samo osnovni identifikacioni podaci (naziv, sedište, podaci o osnivaču, matični broj, PIB), karakteristični delovi Statuta (npr. registrovane delatnosti), kao i podaci o organu upravljanja i rukovođenja (sastav Nadzornog odbora, i direktor). Može se dati i organizaciona šema preduzeća.

Šta je nepotrebno ?

- Nije potrebno opterećivati godišnji program sa istorijatom preduzeća i
- Nije potrebno navoditi propise koji inače (naveli ih ili ih ne naveli) moraju da se poštuju

Poglavlje 2 – Osnov za izradu godišnjeg programa

U ovom poglavlju treba navesti institucionalnu i metodološku postavku i praktično odgovoriti na pitanja:

- Na osnovu kog propisa, pored Zakona o javnim preduzećima ili odluke lokalne samouprave se pristupa izradi programa ?
- Kakav je uticaj donetih i najavljenih propisa, na program poslovanja. Kada je rađen program za 2014. godinu trebalo je imati u vidu povećanje stope PDV, uvođenje poreza na zarade veće od 60.000 dinara, uvođenje poreza na imovinu, smanjenje subvencije iz budžeta ... Naredne 2015. godine javna preduzeća treba da se suoče i u svoje programe ugrade efekte zabrane zapošljavanja propisane do kraja 2015,

umanjenju plata za 10%, a tu treba imati u vidu i dalje smanjenje budžetske pomoći i prelazak na programske budžete.

- Kakve su projekcije u srednjoročnom i dugoročnom planu razvoja preduzeća koje se odnose na narednu 2015. godinu (donošenje srednjoročnih planova je takođe zakonska obaveza, ali se u praksi ovi planovi retko mogu naći)?
- Da li je na nivou lokale samouprave već doneta neka odluka koja bitno utiče ili ograničava prostor za projekcije (npr. nacrt opštinskog budžeta za narednu godinu predvideo je smanjenje sredstava za čišćenje ulica i zimsku službu, pa je samim tim manji prihod komunalnog preduzeća)?
- Na koji način je izvršena procena rezultata poslovanja i drugih pokazatelja poslovanja za 2014. godinu ?

Poglavlje 3 – Kapaciteti preduzeća

Ovde je potrebno prikazati osnovne resurse na koje preduzeće može da računa u narednoj godini

- **Ljudski resursi (zaposleni po kvalifikacijama, starosnoj strukturi, po polu...)**
- **Politika zapošljavanja u 2015. godini**
- **Poslovni prostor i objekti komunalne infrastrukture (pregled važnijih objekata sa kojima raspolaže preduzeće)**
- **Oprema i vozni park**

PRIMER: Pregled zaposlenih po kvalifikacionoj strukturi

Red broj	OPIS	Broj zaposlenih				INDEX		
		2012	Plan 2013 god	Procena 2013	Plan 2014 god	Plan 2013/2012	Plan 2014/2013	Procena 2013/Plan 2014
1	2	3	5	6	7	8	9	
1	NK	114	136	105	107	119	102	77
2	PK	32	32	31	31	100	100	97
3	KV	79	88	77	86	111	112	88
4	SSS	109	116	114	117	106	103	98
5	VKV	6	8	6	6	133	100	75
6	VŠS	20	22	19	20	110	105	86
7	VSS	22	23	28	28	105	100	122
8	Magistri							
9	Doktori nauka							
	UKUPNO	382	425	380	395	111	111	119

PRIMER: Pregled starosne strukture i stanja voznog parka

Redni broj	Vrsta vozila	Broj vozila	Prosečna starost	Marka vozila (komada)
1	2	3	4	5
1	Autosmečar	17	15	FAP (10), TAM (2), MAN (1), MB (1), IVECO (3)
2	Autopodizač	6	15	FAP (3), TAM (3)
3	Autopolivač	4	19	FAP (3), MERCEDES (1)
4	Autočistilica	4	11	JOHNSTON (2), MERCEDES (1), KÖRCHER (1)

5	Teretno vozilo	21	12	FAP (6), ZASTAVA (10), TAM (1), MB UNIMOG (1), FIAT (1), FORD (1)
6	Utovarivač	5	11	ULT (2), O&K (1), BOBCAT (1), KOMATSU (1)
7	Buldožer	3	21	TG (3)
8	Bager	1	10	O&K (1)
9	Traktor	4	11	IMT (4)
10	Motokultivator	2	10	IMT (2)
11	Prikolica kamionska	2	9	UTVA (2)
12	Prikolica traktorska	4	14	TVTPP (1), GOŠA (1), METALAC (1), FAK (1)
12	„PAUK” vozilo	2	16	IVECO (1), ZASTAVA (1)
13	Putnički automobil	16	8	ZASTAVA (12), ŠKODA (2), MERCEDES (2)
14	Čamac sa motorom	1	4	
15	Kamion sa uređajem za utovar i istovar kontejnera	3	1	IVECO (3)
UKUPNO		96	12	

Poglavlje 4 – Plan fizičkog obima usluga po delatnostima

Ovo poglavlje treba da sadrži prirodne pokazatelje o planiranom fizičkom obimu usluga koje će se vršiti u narednoj godini po pojedinim delatnostima.

PRIMER 1: Pregled planiranih i izvršenih redovnih usluga prikupljanja odvoženja i odlaganje otpada po korisnicima

Redni broj	Opis korisnika	Jed. mere	Ostvareno u 2012.	Planirano 2013.	Procena ostvarenja u 2013.	Planirano 2014.	Index			
							6/4	6/5	7/5	7/6
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Stambeni prostor	m2	20.905.735	20.904.457	20.975.201	20.975.201	100	100	100	100
2	Privreda	m2	34.200.306	34.232.276	34.147.826	34.147.826	100	100	100	100
2,1	Poslovni prostor ustanova	m2	2.191.246	2.189.939	2.225.981	2.225.981	102	102	102	100
2,2	Prostor preduzeća - privreda	m2	28.386.639	28.346.681	28.420.406	28.420.406	100	100	100	100
2,3	Poslovni prostor trgovina preko 150m2	m2	1.400.812	1.474.292	1.205.075	1.205.075	86	82	82	100
2,4	Prostor banaka i osiguravajućih društava	m2	165.103	165.103	166.662	166.662	101	101	101	100
2,5	Poslovni prostor pošte i telekomunikacije	m2	64.881	64.881	63.801	63.801	98	98	98	100
2,6	Pijace	m2	345.843	345.843	345.843	345.843	100	100	100	100
2,7	Mini pijace	m2	165.600	165.600	165.600	165.600	100	100	100	100
2,8	Samostalne delatnosti	m2	1.480.182	1.479.937	1.554.458	1.554.458	105	105	105	100
UKUPNO		m2	55.106.041	55.136.733	55.123.027	55.123.027	100	100	100	100

PRIMER 2: Uporedni pregled ostvarenog fizičkog obima proizvodnje vode u odnosu na plan

MESEЦ	Сирова вода у м ³			Потиснута вода у м ³			Вода за прање филт.у м ³		
	План 2013.	Остварено 2013.	Индекс	План 2013.	Остварено 2013.	Индекс	План 2013.	Остварено 2013.	Индекс
01.	3.200.000	2.813.503	87,92	3.190.000	2.763.556	86,63	52.000	49.452	95,10
02.	3.000.000	2.541.742	84,72	2.990.000	2.497.089	83,51	50.000	44.211	88,42
03.	3.250.000	2.909.774	89,53	3.240.000	2.859.725	88,26	52.000	49.553	95,29
04.	3.200.000	2.711.277	84,73	3.190.000	2.661.148	83,42	50.000	49.633	99,27
05.	3.300.000	2.836.713	85,96	3.290.000	2.785.361	84,66	55.000	50.844	92,44
06.	3.250.000	2.800.468	86,17	3.240.000	2.748.809	84,84	55.000	51.148	93,00
07.	3.350.000	2.848.952	85,04	3.340.000	2.797.052	83,74	50.000	51.386	102,77
08.	3.300.000	2.810.229	85,16	3.290.000	2.713.454	82,48	50.000	55.704	111,41
09.	3.200.000	2.881.957	90,06	3.190.000	2.766.759	86,73	50.000	59.629	119,26
10.	3.300.000	3.038.304	92,07	3.290.000	2.893.225	87,94	50.000	58.746	117,49
11.	3.200.000	2.799.292	87,48	3.190.000	2.769.764	86,83	50.000	65.254	130,51
12.	3.300.000	3.300.000	100,00	3.290.000	3.290.000	100,00	50.000	50.000	100,00
Укупно:	38.850.000	34.292.211	88,27	38.730.000	33.545.942	86,61	614.000	635.560	103,51

Poglavlje 5 – Plan investicionih ulaganja

- Planirane kapitalne investicije i izvori finansiranja
- Plan investicija u vozila i opremu
- Plan javnih nabavki

NAPOMENA: Plan javnih nabavki treba prikazati u obliku koji je prilagođen kvartalnom izveštavanju, odnosno sa pozicijama predviđenih u Excell tabeli u kvartalnom izveštaju, a na osnovu detaljnog plana koji se radi na osnovu Zakona o javnim nabavkama. Ovaj detaljan plan javnih nabavki mogao bi da bude poseban prilog uz godišnji program poslovanja

PRIMER: Deo tabele iz kvartalnog izveštaja

R. Br.	POZICIJA	Realizacija u prethodnoj _____ godini	Planirano za tekuću _____ godinu
1	Dobra		
2		
8	Usluge		
9		
15	Radovi		
16		
20	Ostalo		
21		

Poglavlje 6 – Plan prihoda i rashoda (Bilans uspeha)

- Plan prihoda po delatnostima
- Plan rashoda po delatnostima
- Planirani rezultati poslovanja

NAPOMENA: Obaveza odvojenog vođenja i prikazivanja prihoda i rashoda propisana je Zakonom o komunalnim delatnostima, a za nepostupanje su predviđene visoke novčane kazne. Međutim, odvojeno praćenje i planiranje prihoda i troškova, potrebno je i zbog utvrđivanja politike cena za narednu godinu (načelo 3 iz člana 25 Zakona o komunalnim delatnostima)

PRIMER: Plan prihoda

PRIHODI U 000 DINARA	AOP	UKUPNO NA NIVOU PREDUZEĆA		KOMUNALNA DELATNOST 1		KOMUNALNA DELATNOST 2		DRUGE USLUGE NA TRŽIŠTU	
		Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano
UKUPNI PRIHODI IZ POSLOVANJA		0	0	0	0	0	0	0	0
I Poslovni prihodi	201	0	0	0	0	0	0	0	0
1. Prihodi od prodaje	202	0	0	0	0	0	0	0	0
Prodaja vode									
Upravljanje komunalnim otpadom									
Druge usluge (nekomunalne delatnosti)									
2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	203								
3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	204								
4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	205								
5. Ostali poslovni prihodi	206								
II Finansijski prihodi	215	0	0	0	0	0	0	0	0
Prihodi od kamata									
Ostali finansijski prihodi									
III Ostali (vanredni) prihodi	217	0	0	0	0	0	0	0	0
Naplaćena ranije otpisana potraživanja									
Ostali vanredni prihodi									

PRIMER: Plan rashoda po delatnostima

RASHODI U 000 DINARA	AOP	UKUPNO NA NIVOU PREDUZEĆA		KOMUNALNA DELATNOST 1		KOMUNALNA DELATNOST 2		DRUGE USLUGE NA TRŽIŠTU	
		Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano	Ostvareno	Planirano
UKUPNI RASHODI		0	0	0	0	0	0	0	0
I Poslovni rashodi	207	0	0	0	0	0	0	0	0
1. Nabavna vrednost prodane robe	208								

2. Troškovi materijala	209	0	0	0	0	0	0	0	0
Gorivo i energija	651	0	0	0	0	0	0	0	0
a) Električna energija									
b) Gorivo									
c) Maziva									
d) Ostali energenti									
Hemikalije, aditivi u procesu proizvodnje ili usluga									
Rezervni delovi									
Ostali troškovi materijala									
3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	210	0	0	0	0	0	0	0	0
Zarade i naknade zarada (bruto)	652			0	0	0	0	0	0
Porezi i doprinosi na zarade i naknade zarada na teret poslodavca	653			0	0	0	0	0	0
Troškovi naknada fizičkim licima po osnovu ugovora (bruto)	654			0	0	0	0	0	0
Troškovi naknada članovima upravnog i nadzornog odbora (bruto)	655			0	0	0	0	0	0
Ostali lični rashodi i naknade	656			0	0	0	0	0	0
4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	211	0	0	0	0	0	0	0	0
Objekti i zemljište									
Oprema									
5. Ostali poslovni rashodi	212	0	0	0	0	0	0	0	0
Proizvodne usluge	657	0	0	0	0	0	0	0	0
a) Održavanje objekata i opreme od drugih									
b) Održavanje objekata i opreme u sopstvenoj režiji									
c) Drugi troškovi proizvodnih usluga									
Neproizvodne usluge		0	0	0	0	0	0	0	0
a) Premije osiguranja									
b) Platni promet									
c) Sudske takse i advokatske usluge									
d) Ostalo									
Drugi poslovni rashodi									
II Finansijski rashodi	216	0	0	0	0	0	0	0	0
Rashodi kamata	667								
Ostali finansijski rashodi									
III Ostali (vanredni) rashodi	218	0	0	0	0	0	0	0	0
Otpis nenaplativih potraživanja									
Ostali vanredni rashodi									

Poglavlje 7 – Politika cena komunalnih usluga u 2015. godini

Kako je već naglašeno cene komunalnih usluga su počevši od 2013. godine pod potpunom kontrolom lokalnih samouprava, tako da u ovom segmentu Republika nema ingerencije. Samostalnost opština u oblasti cena komunalnih usluga naglašena je i u Fiskalnoj strategiji gde se između ostalog sugerije njihova „liberalizacija“.

Politika cena komunalnih usluga prema tome treba da se vodi u skladu sa Zakonom o komunalnim delatnostima kojim je između ostalog u članu 25 propisano 5 načela za formiranje cena, a u skladu sa tim ovu problematiku potrebno je razraditi kroz sledeće celine:

- **Planirana korekcija jediničnih cena u 2015. godini**
- **Jedinice mere za fakturisanje i naplatu po delatnostima**
- **Plan ujednačavanja tarifa za pojedine grupe korisnika usluga**

Poglavlje 8. – Politika i plan zarada i drugih ličnih primanja

- **Politika zarada u 2015. godini**
- **Plan zarada i drugih ličnih primanja za 2014. godinu**
 - **Zarade i izdaci za zaposlene u 2014. godini – procena**
 - **Zarade i izdaci za zaposlene u 2015. godini**
 - **Rashodi po ugovorima**
 - **Druga lična primanja**
 - **Nadoknada troškova zaposlenima**
 - **Otpremnine**

Napomene vezane za planiranje mase zarada za 2015:

Javna preduzeća koja nisu ni direktni ni indirektni korisnici budžetskih sredstava (a to su sva javna komunalna preduzeća) politiku zarada treba da formulišu u skladu sa članom 50. Zakona o javnim preduzećima u kome je rečeno da godišnji programi treba da sadrže „*elemente za celovito sagledavanje... zarada i zapošljavanja u tom preduzeću, koji se utvrđuju u skladu sa politikom projektovanog rasta zarada u javnom sektoru, koju utvrđuje Vlada za godinu za koju se program donosi...*“.

Plate u sektoru države, kako je predviđeno fiskalnim pravilima, usklađuju se sa kretanjem inflacije i delom rasta BDP u prethodnoj godini.

Kod planiranja zarada i mase zarada u narednoj godini, osnovno rešenje koje proističe iz Zakona o javnim preduzećima i Fiskalne strategije je nepromenjeno. Naime, masa zarada javnih preduzeća se povećava najviše do planiranog opšteg rasta cena na malo za 2015. godinu + 50% planiranog rasta društvenog proizvoda. To bi značilo da bi masa zarada mogla da se poveća za 5,2% po osnovu opšteg rasta cena planiranog za 2015. godinu i 0,9% po osnovu planiranog rasta društvenog proizvoda (50% od planirane stope od 1,8% za 2015.) ili ukupno za 6,1%.

Sa druge strane, masa zarada u javnim preduzećima će se u 2015. godini neminovno smanjiti zbog „privremene mere“ i Zakonom propisanog umanjenja pojedinačnih zarada većih od 25.000 za 10% koje je u primeni od novembra 2014. godine. Efekte tog

umanjenja treba računati kroz pojedinačne obračune za svakog zaposlenog, na osnovu čega će se videti koliko se stvarno smanjila masa. Ovo je posebno važno za preduzeća kod kojih su zarade zatečene na niskom nivou i kod kojih jedan broj zaposlenih neće ni imati umanjenje (član 5 stav 2), dok će takođe jedan broj imati umanjenje niže od 10% (član 5 stav 3).

Zbog svih ovih nepoznanica, najpraktičnije rešenje je da kod planiranja zarada za 2015. godinu BAZNI mesec bude novembar, zato što će obračun u tom mesecu precizno obuhvatiti i stvarni efekat umanjenja zarada po Zakonu o privremenom umanjenju osnovice, ali i efekte umanjenih prava po Zakonu o radu. Ovu baznu (novembarsku) masu trebalo u 2015. godini povećati za procenat kojim se nivo zarada usklađuje sa opštim rastom troškova (sugestija je da to bude oko 5%) i projektovati ih po mesecima u formi prilagođenoj ZIP obrascu.

Na ovaj način ukupna masa zarada konkretnog preduzeća za 2015. godinu bila bi nominalno MANJA od mase zarada za ovu godinu za oko 4-5%, ali ostaje otvoreno pitanje da li će ovako planiran nivo zarada, obzirom na dejstvo člana 4 Zakona o privremenom umanjenju zarada uopšte moći i da se ostvari.

Da li će masa zarada konkretnog javnog preduzeća zaista biti uvećana ili smanjena i za koji procenat zavisiće od odluke osnivača, a isti organi kroz program će definisati i politiku zapošljavanja u zavisnosti od potreba posla (optimizacija broja zaposlenih, sezonsko angažovanje radnika, novo zapošljavanje u slučaju povećanog obima posla...).

Poglavlje 9. - Kriterijumi za korišćenje sredstava za pomoć, sportske aktivnosti, propagandu i reprezentaciju, kao i kriterijume za određivanje naknade za rad predsednika i članova nadzornog odbora.

Ovo je obavezni element godišnjeg programa, a obaveza proističe direktno iz člana 50 Zakona o javnim preduzećima.